

Sygn. akt IV U 541/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 września 2014r.

Sąd Okręgowy w Elblągu Wydział IV Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Tomasz Koronowski

Protokolant: st. sekr. sądowy Anna Tomaszewska

po rozpoznaniu w dniu 10 września 2014r. w Elblągu na rozprawie

sprawy z odwołania I. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

z dnia 29 maja 2014r. znak: (...)

o emeryturę

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawczyni I. K. prawo do emerytury od dnia 1 marca 2014r.;

II. stwierdza, że organ rentowy ponosi odpowiedzialność za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Sygn. akt IV U 541/14

UZASADNIENIE

Skarżąca I. K. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. z dnia 29 maja 2014r., znak (...), odmawiającej jej prawa do emerytury.

Pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów procesu, wskazując m.in. na art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013r. poz. 1440 ze zmianami, powoływanej dalej jako „ustawa emerytalna”) oraz na rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8 poz. 43 ze zmianami). Nie kwestionowano, że wprawdzie wnioskodawczyni osiągnęła wiek 55 lat, ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 20 lat oraz nie przystąpiła do otwartego funduszu emerytalnego, twierdzono jednak, że nie legitymuje się stażem 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Staż takiej pracy uznany za udowodniony to 14 lat, 11 mcy i 19 dni. Organ rentowy nie uwzględnił urlopów bezpłatnych z lat 1978-1979 i 1981-1983 oraz okresu niezdolności do pracy z tytułu choroby w dniach od 18 marca do 15 września 1992r.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Skarżąca urodziła się w dniu (...), zatem w dniu (...) 2010r. ukończyła 55 lat.

(bezsporne)

W okresie od dnia 10 listopada 1971r. do dnia 5 stycznia 1974r. wnioskodawczyni pracowała jako goniec i sprzątająca ze stołów w (...) Zakładach (...).

W okresie od dnia 7 lutego 1974r. do dnia 15 września 1992r. ubezpieczona była zatrudniona w Grupie (...) S.A. w Ż., gdzie wykonywała prace przy produkcji alkoholi na stanowisku fermentatora. W okresie tego zatrudnienia korzystała w związku ze sprawowaniem opieki nad dziećmi z urlopu bezpłatnego w dniach od 1 sierpnia 1978r. do 17 września 1979r. oraz urlopu wychowawczego w dniach od 13 października 1981r. do 16 października 1983r. Po dniu 14 listopada 1991r. u skarżącej wystąpił w dniach od 18 marca do 15 września 1992r. okres niewykonywania pracy z powodu choroby.

Wnioskodawczyni nie miała innych okresów ubezpieczenia przed 1999r.

(bezsporne, ponadto świadectwa pracy i świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach k.3-5 akt rentowych i k.6, 11 akt emerytalnych, zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu k.6 akt rentowych i k.13-14 akt emerytalnych.

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu odwołanie skarżącej zasługiwało na uwzględnienie z uwagi na błędną wykładnię art. 32 ust. 1 lit a ustawy emerytalnej, której dokonał organ rentowy.

W pierwszym rzędzie należy wyjaśnić, że stan faktyczny sprawy – co do okresów zatrudnienia skarżącej oraz korzystania przez nią zarówno z urlopu bezpłatnego i wychowawczego jak i z zasiłku chorobowego w 1992r. był bezsporny i nie mógł budzić wątpliwości w świetle dokumentów zawartych w aktach organu rentowego. Także odnośnie charakteru pracy wnioskodawczyni na stanowisku fermentatora przy produkcji alkoholi nie ujawniły się żadne okoliczności, które mogłyby powodować odmowę przyznania waloru wiarygodności świadectwu z dnia 11 kwietnia 2014r. (k.11 akt emerytalnych) wykonywania prac w szczególnych warunkach.

Odnośnie podstawy prawnej rozstrzygnięcia należy wyjaśnić, że z art. 184 ustawy emerytalnej wynika, iż ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, a więc w dniu 1 stycznia 1999r., osiągnęli po pierwsze okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz po drugie okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. w niniejszej sprawie wynoszący 20 lat. Przy tym emerytura taka przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie na dochody budżetu państwa środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu. Stosownie do powołanego w części wstępnej uzasadnienia §4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Zgodnie z § 2 ust. 1 tego rozporządzenia, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

Skarżąca niewątpliwie spełnia kryterium wymaganej na dzień 1 stycznia 1999r. sumy 20 lat okresów składkowych i nieskładkowych, skończyła 55 lat i nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego.

Odnośnie wykonywania przez wnioskodawczynię pracy w szczególnych warunkach w okresie wymaganych 15 lat trzeba wyjaśnić, że zgodnie z § 2 ust. 2 powoływanego wcześniej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. okresy pracy m.in. w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji,

w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Takie świadectwo wnioskodawczyni złożyła i nie było ono kwestionowane przez pozwanego.

Skoro art. 184 ust. 1 ustawy emerytalnej odwołuje się do przepisów dotychczasowych, to trzeba też wyjaśnić, że obowiązujące w tym zakresie i przywoływane już kilkakrotnie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. wydane zostało w oparciu o delegację z art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zmianami), w którym Radzie Ministrów powierzono w szczególności określenie rodzaju prac lub stanowisk pracy oraz warunków, na podstawie których osobom m.in. zatrudnionym w szczególnych warunkach przysługuje prawo do emerytury w niższym wieku. Z art. 53 ust. 2 tej samej ustawy wynikało, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników stale zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia – była to regulacja tożsama z zawartą w obecnie obowiązującym art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej.

W wykazie A, stanowiącym załącznik do wspomnianego rozporządzenia, w pozycji 33. działu IV. „W chemii” wymienia się m.in. produkcję alkoholi. Pomocniczo można odwołać się do przepisów resortowych, wydanych w oparciu o §1 ust. 2 tegoż rozporządzenia, w niniejszej sprawie do zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.Urz. Min. Roln. i Gosp. Żywn. Nr 2 poz. 4). W części A załącznika nr 1 do tego zarządzenia, określającego stanowiska uprawniające do niższego wieku emerytalnego m.in. w przemyśle piwowarskim i owocowo-warzywnym, w dziale IV. „W chemii” wymienione zostało w punkcie 1. pozycji 33. stanowisko fermentowego, a więc zajmowane przez ubezpieczoną.

Bezzasadnie organ rentowy odmówił na podstawie art. 32 ust. 1 lit a ustawy emerytalnej zaliczenia okresu pracy w omówionych wyżej warunkach szczególnych okresu pobierania zasiłku chorobowego w dniach od 18 marca do 15 września 1992r., co skutkowało skróceniem stażu pracy w warunkach szczególnych do 14 lat, 11 m-cy i 19 dni.

Dla oceny kwestii, czy okresy niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, przypadające przed dniem 1 lipca 2004r., podlegają zaliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach nieodzowne jest określenie wzajemnego stosunku przepisów art. 184 i art. 32 ust. 1 lit. a ustawy emerytalnej. W dniu 1 lipca 2004r. weszła w życie ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264, nazywana dalej ustawą nowelizującą), która na mocy art. 1 pkt 16 dodała do art. 32 ustawy emerytalnej przepis ust. 1 lit. a. Punkt ten stanowi, że przy ustalaniu okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik po dniu 14 listopada 1991. otrzymał wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa. W efekcie wprowadzenia ustawą nowelizującą nowych zasad ustalania okresów przebytych w ubezpieczeniu, wynikających z dodanego z dniem 1 lipca 2004r. art. 32 ust. 1 lit. a ustawy emerytalnej, wyłączającego pewne okresy ze stażu pracy w szczególnych warunkach, można wyróżnić pracowników, którzy nabyli prawo do emerytury z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych przed dniem 1 lipca 2004r., po tym dniu, oraz pracowników będących w dniu 1 lipca 2004r. w trakcie nabywania prawa, a w szczególności tych, którzy wypełnili warunki określone w art. 184 ustawy emerytalnej.

Podkreślenia wymaga, że art. 184 ustawy emerytalnej dotyczy wyłącznie tych ubezpieczonych, którzy w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej, tj. 1 stycznia 1999r., już legitymowali się wymaganym okresem składkowym i nieskładkowym, w tym wymaganym okresem pracy w warunkach szczególnych, lecz nie osiągnęli jeszcze wymaganego wieku emerytalnego. Sytuacja osób wymienionych w art. 184 ustawy emerytalnej, opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega właśnie na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe. Uwzględnianie ochrony praw w trakcie nabywania, aprobowane i wskazywane w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (por. wyrok z dnia 3 października 2002r. Ángel Barreira Pérez, sprawa C-347/00, ECR 2002 s. I-08191), znajdowało wyraz także

w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. uchwałę składu 7 sędziów z dnia 27 kwietnia 2000r. w sprawie III ZP 2/00, publik. OSNAPUS 2000 nr 16, poz. 620 oraz wyroki: z dnia 4 grudnia 2003 r. w sprawie I PK 111/03, publik. OSNP 2004 nr 21, poz. 368, z dnia 24 września 2004 r. w sprawie II PK 25/04, publik. OSNP 2005 nr 10, poz. 141 i wcześniejszy z dnia 19 listopada 1993r. w sprawie II URN 47/93, publik. OSNCP 1994/5 poz. 117). Także Trybunał Konstytucyjny stosunkom tym niejednokrotnie dawał ochronę, jeżeli miały postać ekspektatywy maksymalnie ukształtowanej, czyli sytuacji prawnej, która spełnia zasadniczo wszystkie przesłanki ustawowe nabycia prawa do emerytury pod rządami dawnej ustawy, bez względu na stosunek do niej ustaw późniejszych. Trybunał uznawał je za postaci praw podmiotowych, do których znajduje zastosowanie ochrona praw nabytych (por. wyroki: z dnia 30 listopada 1988r. w sprawie K 1/88, publik. OTK 1988 nr 1, poz. 6, z dnia 22 czerwca 1999r. w sprawie K 5/99, publik. OTK 1999 nr 5, poz. 100, z dnia 23 listopada 1998r. w sprawie SK 7/98, publik. OTK 1998 nr 7, poz. 114 i przede wszystkim orzeczenie z dnia 11 lutego 1992r. w sprawie K 14/91, publik. OTK 1992 nr 1, poz. 7).

Uwzględniając, że ochrona ekspektatywy może wynikać z jej istoty, lecz także zyskiwać wzmocnienie w prawie, należy stwierdzić, że funkcję takiego wzmocnienia spełnił art. 184 ustawy emerytalnej wobec pozostających w toku stosunków nabywania prawa do emerytury z tytułu wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach przed dniem 1 stycznia 1999r. W przepisie tym ustawodawca utrwalił sytuację osób, które w dniu wejścia w życie ustawy wypełniły warunki stażu szczególnego i ogólnego i zadeklarował ich przyszłe prawo do emerytury w wieku wcześniejszym; przez wydanie tego przepisu nastąpił stan związania, tj. zobowiązania się przez Państwo do powstrzymania się od jakiegokolwiek ingerencji w istniejące prawo tymczasowe. Wobec tego przewidziana w ustawie ekspektatywa prawa do emerytury nie mogła wygasnąć na skutek nowej regulacji ustalania stażu zatrudnienia. Gwarancji przyszłego prawa do emerytury złożonej wobec osób, o których mowa w art. 184 ustawy emerytalnej, ustawodawca nie mógł już naruszyć przez ustalenie innego sposobu wyliczenia ich stażu ubezpieczenia. Stąd ocena, że wykazanie w dniu 1 stycznia 1999r. określonego w art. 184 ustawy emerytalnej okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1 lit. a pkt 1 ustawy emerytalnej, obowiązujących po dniu 1 lipca 2004r. Pogląd ten wzmacnia treść art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej, odsyłająca w zakresie warunków emerytalnych do przepisów dotychczasowych, które obowiązywały przed dniem 01 stycznia 1999r. (por. wyrok S.N. z dnia 13 lipca 2011 r. w sprawie I UK 12/11, publik. LEX nr 989126).

W konsekwencji stwierdzić należy, że wbrew stanowisku organu rentowego przepis art. 32 ust. 1 lit. a ustawy emerytalnej nie daje podstawy prawnej do wyłączenia z okresów zatrudnienia I. K. w szczególnych warunkach, przypadających w 1992r., a więc przed dniem 1 lipca 2004r., okresów niewykonywania pracy, za które wnioskodawczyni otrzymała wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa.

W przedmiotowej sprawie nie budzi wątpliwości, ani nie jest przedmiotem sporu, że w Grupie (...) S.A. w Ż., w przypadku nieuwzględnienia okresu choroby w 1992r. w dniach od 18 marca do 15 września 1992r. (5 m-cy i 29 dni) skarżąca pracowała w warunkach szczególnych nie mniej, niż 14 lat, 11 m-cy i 19 dni. Oczywiście jest więc i to, że suma niekwestionowanych okresów pracy w warunkach szczególnych i okresu choroby z 1992r., za który wnioskodawczyni otrzymała wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego, przekracza wymagany staż 15 lat takiej pracy. Tym samym, wbrew stanowisku pozwanego organu rentowego, ubezpieczona spełnia wszystkie przesłanki przyznania jej wnioskowanego prawa. Skutkowało to zmianą zaskarżonej decyzji na podstawie art. 477¹⁴§2 kpc oraz art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej i przepisów powołanych wyżej – przez przyznanie prawa do emerytury od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożono wniosek (pkt I. wyroku).

Z uwagi na to, że nieustalenie opisanej wyżej ostatecznej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji było skutkiem dokonania przez pozwanego wadliwej wykładni prawa, stwierdzono odpowiedzialność w tej kwestii organu rentowego, do czego podstawę stanowił art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej (pkt II. wyroku).